

QENDRA E TRANSFERIMIT TE TEKNOLOGJIVE BUJQESORE
DEPARTAMENTI I BLEGTORISE
KORÇE SHQIPERI

SITUATA E BAGETIVE T'IMTA DHE PERSPEKTIVAT E
ZHVILLIMIT NE SHQIPERI.

Te nderuar organizatore te Grupit Permanent te Zhvillimit Rural te Rajonit Juglindor European!

I nderuar zoti Boban Ilik!

Te nderuar pjesemarres te vendeve te tjera!

Ju falenderojme per ftesen per te marre pjese ne kete aktivitet dhe ne menyre te vecante Projektin GTZ qe e mundesoi ate.

I. Situata e Bagetive t'Imta ne Shqiperi

Ne kete diskutim ne menyre te shkurter dua te prezantoj, disa nga problemet e bagetive t'imta dhe perspektivat e zhvillimit te tyre ne Shqiperi.

Sic e dini, Shqiperia vendi fqinj I juaj, eshte nje vend gjeografikisht malor se fushor ,2/3 zone malore e kodrinore dhe 1/3 zone fushore.

Ne keto kushte gjeografike e klimatiko-tokesore te nje vendi mesdhetar kontinental, kuptohet se bagetite e imta (dhen e dhi) zene nje pjese te mire te aktivitetit ekonomik-financiar te fermes malore si dhe sigurojne nje sasi te konsiderueshme te produkteve blegtorale per popullsine e vendit.

Shqiperia ka aktualisht rreth 2.7 milion bageti t,imta, nga te cilat 1.8 milion dhen dhe 0.9 milion te dhirta.

Bagetite e imta japin 15% te prodhimit te qumeshtit dhe 28% te te prodhimit te mishit ne raport me prodhimet qe japin speciet e tjera.

Rendimenti I qumeshtit nga nje dele rezulton 55/kg per krere, dhe nga dhite 100 kg/krere, qumesht I marre mbas keputjes se qingjave dhe kecave (memezimi 50-60 dite).

Shifrat qe permendem me lart jane ne nivel kombetar, por ne zonen malore aktiviteti ekonomik-financiar me bagetite e imta eshte me prioritar.

Qysh prej 15 vjet ne Shqiperi ka ndryshuar shume sistemi I shfrytezimit ekonomik te dheneve e dhive per efekt te ndikimit te tregut te lire.

Ne krahasim me te kaluaren sot me te vleresueshem ne treg jane qumeshti dhe mishi I bagetive t'imta ne krahasim me leshin. Vlen qe te permendet se nje kg qumesht dhe mish kushton disa here me shume se nje kg lesh.

Per shkak te kesaj suate te tregut te lire, fermeret, jane te orientuar drejt prodhimit te qumeshtit dhe mishit nga dhente e dhite.

Ne perputhje me kete tendence qe kane fermeret, strategjia e Qeverise dhe Institucioneve ne vartesi te saj, bejne perpjekje qe permiresimi racor dhe teknologjik I mbareshtimit te tyre duhet te promovohen dhe aplikohen ne keto drtejtime prodhimi.

II. Blegtori dhe Ferma.

- Blegtori shqiptar I bagetive t'imta ka tradite dhe njeh profesionin e mbareshtimit te tyre,por eshte I pa kualifikuar mire per lojen e tregut te lire te prodhimeve ose produkteve.

- Mbijeton duke shitur prodhimin dhe produktet ne se ai I perpunon ne familje.
- Pranon dhe eshte I gatshem per te zbatuar teknologji ne aspektin e permiresimir racor dhe teknologjive te mbareshtimit, por nuk ka mundesi financiare per t'i zbatuar ato.
- Ne pergjithesi fermeret e bagetive t'imta jane te bindur se zhvillimi I tyre japin perfitime ekonomike rentabele per disa aresye:
 - a) Ushqejne dhe mbareshtojne tufat ne zonat kullosore malore gjate muajve te shtegetimit pa shume shpenzime.
 - b) Nga keto burime natyrore(kullotat) sigurojne ushqime per periudhen e dimerimit sepse token bujqesore te kultivuar e kane shume te kufizuar (1-1.5 ha per familje).
 - c) Eshte I bindur se prodhimet e tij jane cilesore dhe kompetitive me te tjeret ne se garanton te gjitha kriteret e sigurise ushqimore (mbrojtjen e shendetit te kafsheve dhe te prodhimeve nga ana higjeno-sanitare).
- Fermat e bagetive t'imta me shume jane te perqendruar ne zonen malore dhe ato ndodhen para ketyre veshtiresive:
 - Infrastrukture e dobet per te grumbulluar dhe tregetuar prodhimet.
 - Mungese te qendrave te perpunimit te qumeshtit per te prodhuar produkte te sigurta dhe origjinale per rajonet ku mbareshtojne tufat.
 - Mungese te mjeteve financiare per te investuar ne permiresimin e kushteve te mbareshtimit (kullotat, strehimin dhe autoperpunimin e prodhimeve).
 - E ndodhur ne zona malore, larg qendrave urbane e ka te pamundur tregetimin e prodhimeve te paperpunuara.
 - Eshte e pa mekanizuar per prodhimin foragjer dhe ate blegtoral.
- Ne pergjithesi verehen keto tendenca ne zhvillimin e bagetive t'imta:
 - Fermere qe nderpresin aktivitetin per aresye te levizjes demografike.
 - Fermere qe nuk angazhohen me bageti t'imta, por me aktivitete te tjera.
 - Fermere qe rritin madhesine e tufave. Per te ilustruar kete konkluzion duhet thene se ne Shqiperi sot ka me teper se 3000 ferma te specializuara ne mbareshtimin e bagetive t' imta te cilat kane mbi 100 krere.

III. Prodhimi, Perpunimi dhe Tregetimi.

- Prodhuesit e qumeshtit dhe mishit nga bagetite e imta jane te kushtezuar te pershtaten sipas situatave qe paraqiten ne zone ose ne tregun kombetar.
- Prodhojne qumesht dhe e perpunojne ate ne kushte familjare per nevojat e familjes dhe tepricen per ta tregetuar ne tregjet urbane cdo jave ose muaj.
 - Zbatojne sistem mbareshtimi per te prodhuar mish e sidomos nga qingjat e kecat per periudhen ku kerkesa ne treg eshte e larte,pra dhe cmimi. Ky prodhim perkon me disa periudha (Krishtlindje, Bajram ose Pashket).
 - Ferma shume te specializuara tregetojne direkt qumesht te fresket ne qendra perpunimi (baxho ose fabrika).
- Ne pergjithesi mendojme se nuk ka vleresim real te ketyre prodhimeve e produkteve per shkak te mungeses se identifikimit te tyre, garancise ushqimore (gje qe vazhdimisht diskutohet ne vendet e rajonit tone) dhe tek ne te mungeses se nje sistem marketingu te miratuar dhe si pasoje fermeri nuk eshte perfitues I punes qe kryen ne te gjitha aspektet.

IV. Racat dhe Permiresimi Racor I Bagetive t'Imta.

Ne lidhje me kete objekt situata paraqitet si me poshte:

Strategjia e permiresimit racor dhe te teknologjive te mbareshtimit te bagetive t'imta eshte orientuar drejt prodhimit te qumeshtit dhe mishit nga ato. Per kete aresye puna e qeverise dhe organizmave te tjera publike dhe jo publike eshte perqendruar ne permiresimin sasior e cilesor te ketyre tregueseve.

Per me teper se 10 vjet ne Departamentin e Blegtorise te Qendres se Transferimit te Teknologjive Bujqesore mbareshtohen berthama racore te dheneve per prodhim qumeshti (Awassi,Chios,Cigaja), per prodhim mishi ile de France dhe per dhite raca Alpine,Sana. Qellimi I ketyre berthamave eshte qe te prodhojne damaze meshkuj per kryqezimin e tufave te fermereve sipas rajonizimit dhe fermtat riprodhuese race paster te fermereve qe mbareshtojne ato.

Vitet e fundit tendenca e permiresimit racor te bagetive t'imta ne vendin tone eshte drejtuar ne rruajtjen dhe zhvillimin e ekotipeve te racave autoktone qe ka Shqiperia. Mendoj dhe besoj se keto ekotipe do te jene ura lidhje ne projektet e perbashketa qe do te zbatohen per kete objekt midis vendeve tona.

Po paraqesim disa foto te aktiviteteve qe zhvillohen ne Shqiperi per racat permiresuese dh autoktonet dhe infrastrukturat fillestare te strehimit dhe perpunimit te qumeshtit.

V. Konkluzione per Perspektiven e Sektorit te Bagetive t'Imta.

- Shqiperia ka qene dhe mbetet nje vend ku bagetite e imta do te ruhen, zhvillohen dhe do te mbareshtohen ne te ardhmen me sisteme bashkekohore per aresye te shume faktoreve,faktoret klimatiko-tokesore,social si aktivitet ekonomiko-financiar per fermeret e zones malore dhe per produktet origjinale per konsumatorin vendas dhe te huaj (djathi e te tjera) per te siguruar nevojat e popullsise dhe zhvilluar aktivitetet e tjera si turizmin dhe agroturizmin ne zona te disfavorshme.

-Ne perputhje me politikat qe ndiqen aktualisht per mbrojtjen e mjedisit dhe ekosistemit sektori te dhirtave do te zhvillohet ne thellesi dhe jo ne shtrirje. Pra dhite do te zhvillohen ne sistemet e mbareshtimit gjysme intesiv dhe intesiv per te prodhuar produkte te kerkuara nga tregu I vendit dhe te huaj.

- Per te mbeshtetur zhvillimin e sektorit te bagetive t'imta detyre prioritare e qeverise eshte qe te krijoje nje sistem te plote te marketingut te prodhimeve qumeshtit dhe mishit te qingjave e kecave ne grumbullimin, perpunimin, identifikimin dhe tregetimin e produkteve.

-Permiresim te infrastruktures se informacionit dhe te komunikacionit per zonat malore ku mbareshtohen bagetite e imta.

-Permiresim te teknologjive te mbareshtimit si strehimi,t'ushqyerit, riprodhimit dhe mekanizimit me qellim qe prodhimet te jene sa me cilesore ne aspektin e sigurise ushqimore.

- Permiresim te aktivitetit te sherbimit veterinar(matrikullim te gjithe kafsheve, profilaksi specifike dhe te pergjitheshme dhe kontroll te prodhimeve per te garantuar produkte (qumesht e mish) ne standartet qe kerkohen sot ne kuadrin e planeve te veprimit per tu integruar ne BE.

F A L E M I N D E R I T

Jorgji CACA
Qendra e Transferimit te Teknologjive Bujqesore
Departamenti I Blegtorise
Korce SHQIPERI